ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 20ής Φεβρουαρίου 1997 *

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-88/95, C-102/95 και C-103/95,

που έχουν ως αντικείμενο τρεις αιτήσεις του Juzgado de lo Social de Santiago de Compostela (Ισπανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με τις οποίες ζητείται, στο πλαίσιο των διαφορών που εκκρεμούν ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Bernardina Martínez Losada,

Manuel Fernández Balado,

José Paredes

και

Instituto Nacional de Empleo (Inem),

Instituto Nacional de la Seguridad Social (INSS),

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία των άρθρων 4, 48 και 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθω-

* Γλώσσα διαδικασίας: η ισπανική.

τούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7), καθώς και των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. C. Moitinho de Almeida, πρόεδρο τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward (εισηγητή), J.-P. Puissochet και M. Wathelet, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: C. O. Lenz
γραμματέας: H. von Holstein, βοηθός γραμματέας,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— οι Martínez Losada κ.λπ., εκπροσωπούμενοι από τους A. Vázquez Conde, R. Méndez Robleda και B. Mayo Martínez, δικηγόρους Orense,

— η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον A. J. Navarro González, γενικό διευθυντή της υπηρεσίας νομικού και θεσμικού συντονισμού επί κοινοτικών υποθέσεων, επικουρούμενο από τον M. Bravo-Ferrer Delgado, abogado del Estado,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τις Μ. Πατακιά και I. Martínez del Peral, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις των Martínez Losada κ.λπ., εκπροσωπουμένων από τον A. Vázquez Conde, της Ισπανικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τον L. Pérez de Ayala Becerril, abogado del Estado, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από τις M. Πατακιά και I. Martínez del Peral, κατά τη συνεδρίαση της 11ης Ιουλίου 1996,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Σεπτεμβρίου 1996,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διατάξεις της 9ης Μαρτίου 1995 (C-88/95) και της 13ης Μαρτίου 1995 (C-102/95 και C-103/95), οι οποίες περιήλθαν στο Δικαστήριο στις 23 Μαρτίου 1995 (C-88/95) και στις 31 Μαρτίου 1995 (C-102/95 και C-103/95), το Juzgado de lo Social de Santiago de Compostela υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, ορισμένα προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία των άρθρων 4, 48 και 67 του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983 (ΕΕ L 230, σ. 6), ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992 (ΕΕ L 136, σ. 7) (στο εξής: κανονισμός 1408/71), καθώς και των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ.

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο των διαφορών μεταξύ των Martínez Losada (C-88/95), Fernández Balado (C-102/95) και Paredes (C-103/95), αφενός, και του Instituto Nacional de Empleo (στο εξής: Inem) και του Instituto Nacional de la Seguridad Social, αφετέρου, σχετικά με την καταβολή ενός επιδόματος ανεργίας που προβλέπεται από την ισπανική νομοθεσία για τους άνω των 52 ετών.

3 Κατά το άρθρο 215, παράγραφος 3, του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, όπως έχει κωδικοποιηθεί με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 1/94, της 20ής Ιουνίου 1994 [*BOE* (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ισπανίας), αριθ. φύλλου 154, της 29ης Ιουνίου 1994], το εν λόγω επίδομα χορηγείται στους ανέργους που έχουν καταβάλει εισφορές στην ασφάλιση κατά της ανεργίας επί έξι έτη και πληρούν όλες τις προϋποθέσεις, πλην της ηλικίας, για τη χορήγηση συντάξεως γήρατος στηριζομένης στην καταβολή εισφορών στο πλαίσιο του συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως.

4 Το άρθρο 161 του γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως εξαρτά τη χορήγηση της εν λόγω συντάξεως από τη συμπλήρωση περιόδου καταβολής εισφορών δεκαπέντε τουλάχιστον ετών, από τα οποία τουλάχιστον δύο πρέπει να έχουν συμπληρωθεί κατά τη διάρκεια της τελευταίας οκταετίας πριν από την επέλευση του γεγονότος στο οποίο θεμελιώνεται το δικαίωμα επί της παροχής.

5 Εν προκειμένω, από τον φάκελο της δικογραφίας προκύπτει ότι οι ενάγοντες των κυρίων δικών έχουν ασκήσει έμμισθη δραστηριότητα σε διάφορα κράτη μέλη, στα οποία έχουν αποκτήσει δικαίωμα συντάξεως γήρατος.

6 Αντιθέτως, δεν έχουν εργαστεί ποτέ στην Ισπανία, οπότε δεν μπορούν να αποδείξουν ότι έχουν συμπληρώσει οποιαδήποτε περίοδο καταβολής εισφορών, λόγω ασκήσεως έμμισθης δραστηριότητας, στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Ωστόσο, όλοι οι ενάγοντες ελάμβαναν, κατ' εφαρμογήν της νομοθεσίας της χώρας αυτής, επίδομα ανεργίας επί έξι μήνες. Στην περίπτωση της Martínez Losada το επίδομα αυτό σκοπούσε να αντισταθμίσει οικογενειακά βάρη, ενώ στις περιπτώσεις των Fernández Balado και Paredes το επίδομα χορηγήθηκε επειδή επρόκειτο για παλιννοστούντες μετανάστες.

7 Κατά την εν λόγω εξάμηνη περίοδο, κατά τη διάρκεια της οποίας οι ενάγοντες των κυρίων δικών ελάμβαναν το επίδομα ανεργίας, ο αρμόδιος δυνάμει της ισπανικής νομοθεσίας οργανισμός διαχειρίσεως του επιδόματος κατέβαλλε, εξ ονόματός τους, εισφορές στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων.

8 Με έγγραφα της 30ής Ιουλίου 1993, της 10ης Σεπτεμβρίου 1993 και της 26ης Νοεμβρίου 1993, οι ενάγοντες των κυρίων δικών ζήτησαν από το Inem να τους χορηγηθεί το επίδομα ανεργίας που προβλέπεται για τους άνω των 52 ετών. Τα αιτήματά τους απορρίφθηκαν με την αιτιολογία ότι, σύμφωνα με την έκθεση που είχε συντάξει συναφώς το Instituto Nacional de la Seguridad Social, οι ενάγοντες δεν είχαν συμπληρώσει την ελάχιστη περίοδο καταβολής εισφορών που απαιτείται για την κτήση δικαιώματος επί της συντάξεως γήρατος που προβλέπει το ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

9 Κατά το αιτούν δικαστήριο, από τους φακέλους των δικογραφιών προκύπτει ότι το Inem εξαρτά τη χορήγηση του εν λόγω επιδόματος ανεργίας από την προϋπόθεση να μπορεί ο αιτών εργαζόμενος να λάβει, όταν θα έχει συμπληρώσει την απαιτούμενη ηλικία, σύνταξη γήρατος από το ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως και ότι το επίδομα αυτό δεν χορηγείται στην περίπτωση που το μελλοντικό δικαίωμα συντάξεως ή το δικαίωμα προσδοκίας συντάξεως έχει κτηθεί σε άλλο κράτος μέλος.

10 Οι ενάγοντες προσέφυγαν τότε ενώπιον του Juzgado de lo Social de Santiago de Compostela, το οποίο διερωτάται αφενός αν το άρθρο 48, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 μπορεί να εφαρμοστεί στις διαφορές των κυρίων δικών και αφετέρου πώς πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 67 του κανονισμού αυτού.

11 Το άρθρο 48, παράγραφος 1, απαλλάσσει τον αρμόδιο φορέα κράτους μέλους από την υποχρέωσή του να αναγνωρίζει το δικαίωμα συντάξεως γήρατος όταν η διάρκεια των περιόδων καταβολής εισφορών που έχουν συμπληρωθεί υπό τη νομοθεσία αυτού του κράτους είναι μικρότερη του έτους ή δεν έχει καταβληθεί καμία εισφορά.

12 Το δε άρθρο 67, το οποίο αφορά τις παροχές ανεργίας, έχει ως εξής:

«1. Ο αρμόδιος φορέας κράτους μέλους, η νομοθεσία του οποίου εξαρτά την κτήση, τη διατήρηση ή την ανάκτηση του δικαιώματος παροχών από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, λαμβάνει υπόψη, κατά το μέτρο που απαιτείται, τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό την ιδιότητα μισθωτού υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως αν επρόκειτο για περιόδους ασφαλίσεως που πραγματοποιήθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζει ο φορέας αυτός, υπό τον όρο πάντως ότι οι περίοδοι απασχολήσεως θα είχαν θεωρηθεί ως περίοδοι ασφαλίσεως αν είχαν πραγματοποιηθεί υπό τη νομοθεσία αυτή.

(...)

3. (...) η εφαρμογή των διατάξεων των παραγράφων 1 και 2 τελεί υπό τον όρο ότι ο ενδιαφερόμενος έχει πραγματοποιήσει τελευταία:

— στην περίπτωση της παραγράφου 1, περιόδους ασφαλίσεως,

(...)

κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας δυνάμει της οποίας ζητούνται οι παροχές.

(...)»

13 Το αιτούν δικαστήριο αμφιβάλλει σχετικά με τον τρόπο που πρέπει να εφαρμοστεί ο κανονισμός 1408/71. Το εν λόγω δικαστήριο επισημαίνει ότι, με απόφαση της 28ης Φεβρουαρίου 1994, το Tribunal Supremo δέχθηκε ότι «οι παροχές που προβλέπει η ισπανική κοινωνική ασφάλιση δεν είναι δυνατόν να χορηγούνται σε όσους δεν υπάγονται ούτε έχουν καταβάλει εισφορές σ' αυτήν και οι οποίοι, επομένως, βρίσκονται εκτός του συστήματος αυτού». Κατά το Tribunal Supremo, το άρθρο 48 του κανονισμού 1408/71 αναγνωρίζει την ανάγκη να έχει υπαχθεί ο αιτών ορισμένη παροχή επί μια ελάχιστη χρονική περίοδο στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως του κράτους που χορηγεί την παροχή.

14 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το αιτούν δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

1) «Πρέπει το προβλεπόμενο για τους άνω των 52 ετών επίδομα ανεργίας, το οποίο ζητεί ο ενάγων και το οποίο διέπεται από το άρθρο 13, παράγραφος 2, του ισπανικού νόμου 31/84, της 2ας Αυγούστου 1984, όπως τροποποιήθηκε με το βασιλικό νομοθετικό διάταγμα 3/89, της 31ης Μαρτίου 1989 (το οποίο σήμερα αποτελεί το άρθρο 215, παράγραφος 3, του βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 1/94, της 20ής Ιουνίου 1994), να θεωρηθεί ότι αποτελεί παροχή ανεργίας, υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71;» (C-102/95 και C-103/95)

2) «Πρέπει το άρθρο 67, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 (όπως ισχύει σήμερα) να ερμηνευθεί, όσον αφορά την πραγματική κατάσταση που ρυθμίζει, υπό την έννοια ότι καθιστά υποχρεωτικό τον συνυπολογισμό των περιόδων ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που έχουν διανυθεί υπό τη νομοθεσία οποιουδήποτε άλλου κράτους μέλους, προκειμένου να χορηγηθεί το επίδομα ανεργίας που προβλέπει για τους άνω των 52 ετών το άρθρο 215, παράγραφος 3, του ισπανικού βασιλικού νομοθετικού διατάγματος 1/94, της 20ής Ιουνίου 1994, με το οποίο εγκρίθηκε το κωδικοποιημένο κείμενο του ισπανικού γενικού νόμου περί κοινωνικής ασφαλίσεως, εφόσον με την καταβολή των σχετικών εισφορών αποκτάται δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος (υπό την επιφύλαξη της προϋποθέσεως περί ηλικίας) σε άλλο κράτος μέλος και όχι στο κράτος του αρμόδιου φορέα;» (C-88/95, C-102/95 και C-103/95)

3) «Ισχύουν τα ανωτέρω έστω και αν ο εργαζόμενος δεν έχει καταβάλει στην Ισπανία εισφορές ή έχει καταβάλει εισφορές για διάστημα μικρότερο του έτους, εφόσον έχει δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος σε άλλο κράτος μέλος;» (C-88/95, C-102/95 και C-103/95)

4) «Συνάδει προς τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης ΕΚ η υποχρέωση που επιβάλλεται στους διακινουμένους εργαζομένους να αποδεικνύουν, προκειμένου να τους χορηγηθεί το επίδομα ανεργίας που προβλέπεται για τους άνω των 52 ετών, ότι, όταν συμπληρώσουν την απαιτούμενη ηλικία, θα έχουν δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος στο πλαίσιο του συστήματος της ισπανικής κοινωνικής ασφαλίσεως, πράγμα που σημαίνει ότι το επίδομα αυτό δεν χορηγείται σε όσους αποδεικνύουν ότι έχουν το δικαίωμα αυτό σε άλλο κράτος μέλος;» (C-88/95, C-102/95 και C-103/95)

15 Με διάταξη του Προέδρου του Δικαστηρίου της 9ης Ιουνίου 1995, διατάχθηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων C-88/95, C-102/95 και C-103/95, προς διευκόλυνση της έγγραφης και της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως.

16 Κατ' αρχάς πρέπει να δοθεί απάντηση στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, στη συνέχεια στο τρίτο και στο δεύτερο και, τέλος, στο τέταρτο.

Επί του πρώτου ερωτήματος

17 Με το πρώτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά αν ένα επίδομα όπως αυτό που προβλέπεται από τον ισπανικό γενικό νόμο περί κοινωνικής ασφαλίσεως για τους ανέργους ηλικίας άνω των 52 ετών αποτελεί παροχή ανεργίας υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 1408/71.

18 Κατά τη διάταξη αυτή, ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή σε όλες τις νομοθεσίες που διέπουν τους κλάδους κοινωνικής ασφαλίσεως οι οποίοι αφορούν τις «παροχές ανεργίας». Η παράγραφος 2 του άρθρου αυτού προβλέπει ότι ο κανονισμός 1408/71 έχει εφαρμογή στα γενικά και ειδικά συστήματα κοινωνικής ασφαλίσεως, είτε στηρίζονται στην καταβολή εισφορών είτε όχι.

19 Κατά το άρθρο 5 του κανονισμού αυτού, τα κράτη μέλη αναφέρουν τις νομοθεσίες και τα συστήματα που προβλέπονται στο άρθρο 4, παράγραφοι 1 και 2, προβαίνοντας σε δηλώσεις που κοινοποιούνται και δημοσιεύονται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 97.

20 Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα, πρέπει να υπογραμμιστεί, όπως επισημάνθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1995 στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-422/93, C-423/93 και C-424/93, Zabala Erasun κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-1567), ότι η Ισπανική Κυβέρνηση τροποποίησε τη δήλωση στην οποία είχε προβεί σύμφωνα με το άρθρο 5 του κανονισμού 1408/71, κατά τρόπον ώστε να περιλάβει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, μεταξύ άλλων, το εν λόγω επίδομα. Επομένως, η Ισπανική Κυβέρνηση αναγνώρισε ρητά ότι το επίδομα αυτό αποτελεί παροχή ανεργίας υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

21 Όμως, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι, μολονότι το γεγονός ότι ένας εθνικός νόμος ή μια εθνική ρύθμιση δεν έχει αναφερθεί στις δηλώσεις του άρθρου 5 του κανονισμού 1408/71, δεν μπορεί, αυτό καθεαυτό, να συνιστά απόδειξη περί του ότι ο εν λόγω νόμος ή η εν λόγω ρύθμιση δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού, αντιθέτως πρέπει να γίνει δεκτό ότι το γεγονός ότι ένα κράτος μέλος έχει αναφέρει έναν νόμο στη δήλωσή του αποδεικνύει ότι οι παροχές που χορηγούνται βάσει του νόμου αυτού αποτελούν παροχές κοινωνικής ασφαλίσεως υπό την έννοια του κανονισμού 1408/71 (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 29ης Νοεμβρίου 1977 στην υπόθεση 35/77, Beerens, Συλλογή τόμος 1977, σ. 733).

22 Συνεπώς, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ένα επίδομα όπως αυτό που προβλέπεται από τον ισπανικό γενικό νόμο περί κοινωνικής ασφαλίσεως για τους ανέργους ηλικίας άνω των 52 ετών αποτελεί παροχή ανεργίας υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71.

Επί του τρίτου ερωτήματος

23 Με το τρίτο ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 48, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι οι περίοδοι ασφαλίσεως ή απασχολήσεως, οι οποίες έχουν συμπληρωθεί υπό τη νομοθεσία ενός κράτους μέλους και οι οποίες απονέμουν δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος εντός του κράτους αυτού, μπορούν να ληφθούν υπόψη σε άλλο κράτος μέλος για τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας, μολονότι οι ενδιαφερόμενοι δεν έχουν καταβάλει εισφορές στο δεύτερο αυτό κράτος μέλος ή έχουν καταβάλει εισφορές για διάστημα μικρότερο του έτους.

24 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το άρθρο 48, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 εντάσσεται στις διατάξεις του κεφαλαίου 3 του τίτλου ΙΙΙ του κανονισμού αυτού, το οποίο επιγράφεται «Γήρας και θάνατος (συντάξεις)».

25 Με την απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1988 στην υπόθεση 269/87, Ventura (Συλλογή 1988, σ. 6411), το Δικαστήριο δέχθηκε ότι, εφόσον σε καμία από τις διατάξεις του κεφαλαίου 8 του τίτλου ΙΙΙ, το οποίο επιγράφεται «Παροχές για τέκνα συντηρούμενα από δικαιούχους συντάξεως και για ορφανά», δεν γίνεται αναφορά στο άρθρο 48 του κανονισμού 1408/71, το άρθρο αυτό δεν μπορεί να τύχει εφαρμογής στις συντάξεις ορφανών.

26 Το ίδιο συμπέρασμα ισχύει για τις παροχές ανεργίας του κεφαλαίου 6 του τίτλου ΙΙΙ, το οποίο επιγράφεται «Ανεργία» και στο οποίο επίσης δεν γίνεται αναφορά στο εν λόγω άρθρο 48.

27 Το άρθρο 48 δεν έχει επομένως εφαρμογή στις παροχές ανεργίας, όπως είναι οι επίμαχες στις διαφορές των κυρίων δικών παροχές, οπότε ο συνυπολογισμός από ένα κράτος μέλος των περιόδων απασχολήσεως ή ασφαλίσεως που έχουν συμπληρώσει οι ενδιαφερόμενοι υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, σκοπός του οποίου είναι να εξακριβωθεί αν θα χορηγηθεί παροχή ανεργίας, διέπεται μόνον από το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71, το οποίο αποτελεί το αντικείμενο του δευτέρου ερωτήματος.

28 Επομένως, στο τρίτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 48 του κανονισμού 1408/71 δεν έχει εφαρμογή στις παροχές ανεργίας.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

29 Με το δεύτερο ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71 έχει την έννοια ότι ένα πρόσωπο που έχει συμπληρώσει περιόδους ασφαλίσεως σ' ένα κράτος μέλος μπορεί να επικαλεστεί τις περιόδους αυτές για να αποκτήσει δικαίωμα επί παροχής ανεργίας σε άλλο κράτος μέλος, όταν το πρόσωπο αυτό δεν έχει ασκήσει έμμισθη δραστηριότητα στο τελευταίο αυτό κράτος, αλλά ο αρμόδιος για ζητήματα ανεργίας οργανισμός έχει καταβάλει εξ ονόματός του εισφορές στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων.

30 Η Επιτροπή θεωρεί ότι, σε περιπτώσεις όπως αυτές των κυρίων δικών, οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να μπορούν να επικαλούνται τις περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων ο αρμόδιος ισπανικός οργανισμός τούς χορηγούσε παροχές ανεργίας και κατέβαλλε εισφορές στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, κατά την απόφαση της 12ης Μαΐου 1989 στην υπόθεση 388/87, Warmerdam-Steggerda (Συλλογή 1989, σ. 1203), το γεγονός ότι οι ενδιαφερόμενοι έχουν καταβάλει εισφορές σε άλλο κλάδο της κοινωνικής ασφαλίσεως δεν έχει στην πραγματικότητα καμία σημασία.

31 Αντιθέτως, η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ότι, εφόσον οι ενάγοντες ουδέποτε υπήχθησαν στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως και ουδέποτε κατέβαλαν οι ίδιοι εισφορές σ' αυτό, δεν πληρούν την προϋπόθεση που θέτει το άρθρο 67, παράγραφος 3, ώστε να μπορούν να επικαλεστούν τις περιόδους ασφαλίσεως ή απασχολήσεως που έχουν συμπληρώσει στα άλλα κράτη μέλη.

32 Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, η απαίτηση να έχουν καταβάλει οι ενάγοντες των κυρίων δικών τουλάχιστον άπαξ εισφορές στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως ιδίω ονόματι και να έχει συμπληρωθεί η τελευταία περίοδος καταβολής εισφορών σ' αυτό το κράτος μέλος είναι σύμφωνη προς το άρθρο 67 του κανονισμού 1408/71 και προς τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να επιτρέπεται να μπορεί οποιοσδήποτε εργαζόμενος που έχει συμπληρώσει την ηλικία των 52 ετών και έχει αποκτήσει δικαίωμα συντάξεως υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους να μεταβαίνει στην Ισπανία για να εισπράττει εκεί επίδομα ανεργίας, μολονότι ουδέποτε κατέβαλε εισφορές στο ισπανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως.

33 Συναφώς, πρέπει να επισημανθεί ότι το άρθρο 51 της Συνθήκης καθιερώνει την αρχή του συνυπολογισμού όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες καθώς και την αρχή της εξαγωγής των παροχών, χωρίς ωστόσο να ορίζει την έννοια «περίοδοι ασφαλίσεως».

34 Σύμφωνα με τον ορισμό του άρθρου 1, στοιχείο ιη', του κανονισμού 1408/71, ως περίοδοι ασφαλίσεως νοούνται «οι περίοδοι εισφορών, απασχολήσεως ή μη μισθωτής δραστηριότητας που καθορίζονται ή αναγνωρίζονται ως περίοδοι ασφαλίσεως από τη νομοθεσία υπό την οποία πραγματοποιήθηκαν ή θεωρούνται ότι πραγματοποιήθηκαν, καθώς και κάθε εξομοιούμενη προς αυτές περίοδος, κατά το μέτρο που αναγνωρίζεται από τη νομοθεσία αυτή ως ισοδύναμη προς περίοδο ασφαλίσεως».

35 Από τις σκέψεις 10, 17 και 19 της προαναφερθείσας αποφάσεως Warmerdam-Steggerda προκύπτει ότι ο κανονισμός 1408/71 δεν καθορίζει τις προϋποθέσεις συμπληρώσεως των περιόδων απασχολήσεως ή ασφαλίσεως. Οι προϋποθέσεις αυτές καθορίζονται αποκλειστικά από τη νομοθεσία του κράτους μέλους όπου ζητούνται οι παροχές.

36 Κατά συνέπεια, ένα κράτος μέλος μπορεί να εξαρτήσει τη χορήγηση επιδόματος ανεργίας από την προϋπόθεση να έχουν συμπληρώσει οι ενδιαφερόμενοι αμέσως προηγουμένως περιόδους χαρακτηριζόμενες ως «περιόδους ασφαλίσεως» ή «περιόδους απασχολήσεως» κατ' εφαρμογήν της δικής του νομοθεσίας.

37 Επομένως, στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται να διαπιστώσει αν οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων ο αρμόδιος ισπανικός οργανισμός κατέβαλλε εισφορές στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων εξ ονόματος των εναγόντων των κυρίων δικών αποτελούν περιόδους ασφαλίσεως κατ' εφαρμογήν της εσωτερικής του νομοθεσίας.

38 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν η προϋπόθεση του άρθρου 67, παράγραφος 3, του κανονισμού 1408/71, κατά την οποία ένα πρόσωπο που έχει συμπληρώσει περιόδους ασφαλίσεως σ'ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί τις περιόδους αυτές για να λάβει παροχή ανεργίας σ' ένα άλλο κράτος μέλος παρά μόνον εάν έχει συμπληρώσει αμέσως προηγουμένως περιόδους ασφαλίσεως σ' αυτό το κράτος, σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτού του κράτους, πληρούται στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος ουδέποτε άσκησε στο κράτος αυτό έμμισθη δραστηριότητα, ο αρμόδιος όμως για ζητήματα ανεργίας οργανισμός έχει καταβάλει εισφορές εξ ονόματός του στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων.

Επί του τετάρτου ερωτήματος

39 Το τέταρτο ερώτημα υποβάλλεται μόνο για την περίπτωση κατά την οποία το αιτούν δικαστήριο θα έκρινε ότι οι περίοδοι κατά τη διάρκεια των οποίων ο αρμόδιος ισπανικός οργανισμός κατέβαλλε εισφορές στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων εξ ονόματος των εναγόντων των κυρίων δικών αποτελούν περιόδους ασφαλίσεως κατ' εφαρμογήν της εθνικής του νομοθεσίας.

40 Επιβάλλεται, επομένως, να υπομνηστεί ότι, δεδομένου ότι το επίδομα που χορηγείται στους άνω των 52 ετών πρέπει να χαρακτηριστεί ως «παροχή ανεργίας» και όχι ως «συνταξιοδοτική παροχή γήρατος», η προϋπόθεση που επιβάλλει η ισπανική νομοθεσία για τη χορήγηση του επιδόματος αυτού πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ο ενδιαφερόμενος πρέπει όχι να έχει δικαίωμα λήψεως συντάξεως γήρατος, αλλά να έχει καταβάλει εισφορές σε σύστημα συντάξεων γήρατος επί δεκαπέντε έτη.

41 Επιπλέον, πρέπει να τονιστεί ότι, με τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσε ενώπιον του Δικαστηρίου, η Ισπανική Κυβέρνηση δέχθηκε ρητά ότι το δικαίωμα επί του επιδόματος αυτού δεν εξαρτάται από την προϋπόθεση να έχουν καταβληθεί οι εισφορές του ενδιαφερομένου, κατά τη διάρκεια της απαιτούμενης περιόδου, στο σύστημα συντάξεων γήρατος της ισπανικής κοινωνικής ασφαλίσεως. Συγκεκριμένα, κατά την εν λόγω κυβέρνηση, αρκεί να έχουν καταβάλει οι ενδιαφερόμενοι εισφορές επί δεκαπέντε έτη στο σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως άλλου κράτους μέλους ή να έχουν καταβάλει εισφορές, πάλι επί δεκαπέντε έτη, εν μέρει στο ισπανικό σύστημα και εν μέρει στο σύστημα άλλου κράτους μέλους.

42 Υπ' αυτές τις συνθήκες, το τέταρτο ερώτημα πρέπει να θεωρηθεί ότι αφορά το ζήτημα αν τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης απαγορεύουν στον εθνικό νομοθέτη να θέτει ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ενός επιδόματος ανεργίας που προβλέπεται για τους άνω των 52 ετών την εκ μέρους του ενδιαφερομένου καταβολή εισφορών επί δεκαπέντε έτη σε σύστημα συντάξεων γήρατος ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών.

43 Συναφώς, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι τα κράτη μέλη παραμένουν αρμόδια να καθορίζουν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για τη χορήγηση των παροχών κοινωνικής ασφαλίσεως, ακόμη και αν τις καθιστούν αυστηρότερες, υπό τον όρο ότι οι θεσπιζόμενες προϋποθέσεις δεν συνεπάγονται καμία πρόδηλη ή συγκεκαλυμμένη διάκριση μεταξύ των κοινοτικών εργαζομένων (απόφαση της 20ής Σεπτεμβρίου 1994 στην υπόθεση C-12/93, Drake, Συλλογή 1994, σ. I-4337, σκέψη 27).

44 Επομένως, στο τέταρτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι ούτε τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ούτε άλλωστε ο κανονισμός 1408/71 απαγορεύουν στον εθνικό νομοθέτη να θέτει ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ενός επιδόματος ανεργίας που προβλέπεται για τους άνω των 52 ετών την εκ μέρους του ενδιαφερομένου καταβολή εισφορών επί δεκαπέντε έτη σε σύστημα συντάξεων γήρατος ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών.

Επί των δικαστικών εξόδων

45 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Ισπανική Κυβέρνηση και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε με διατάξεις της 9ης και της 13ης Μαρτίου 1995 το Juzgado de lo Social de Santiago de Compostela, αποφαίνεται:

1) Ένα επίδομα όπως αυτό που προβλέπεται από τον ισπανικό γενικό νόμο περί κοινωνικής ασφαλίσεως για τους ανέργους ηλικίας άνω των 52 ετών αποτελεί παροχή ανεργίας υπό την έννοια του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, όπως τροποποιήθηκε και ενημερώθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου, της 2ας Ιουνίου 1983, ο οποίος τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΟΚ) 1248/92 του Συμβουλίου, της 30ής Απριλίου 1992.

2) Το άρθρο 48 του προαναφερθέντος κανονισμού δεν έχει εφαρμογή στις παροχές ανεργίας.

3) Στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει αν η προϋπόθεση του άρθρου 67, παράγραφος 3, του προαναφερθέντος κανονισμού, κατά την οποία ένα πρόσωπο που έχει συμπληρώσει περιόδους ασφαλίσεως σ' ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεστεί τις περιόδους αυτές για να λάβει παροχή ανεργίας σ' ένα άλλο κράτος μέλος παρά μόνον εάν έχει συμπληρώσει αμέσως προηγουμένως περιόδους ασφαλίσεως σε αυτό το κράτος, σύμφωνα με τις διατάξεις της νομοθεσίας αυτού του κράτους, πληρούται στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος ουδέποτε άσκησε στο κράτος αυτό έμμισθη δραστηριότητα, ο αρμόδιος όμως για ζητήματα ανεργίας οργανισμός έχει καταβάλει εισφορές εξ ονόματός του στα συστήματα ασφαλίσεως ασθενείας και παροχής οικογενειακών επιδομάτων.

4) Ούτε τα άρθρα 48 και 51 της Συνθήκης ΕΚ ούτε άλλωστε ο προαναφερθείς κανονισμός απαγορεύουν στον εθνικό νομοθέτη να θέτει ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ενός επιδόματος ανεργίας που προβλέπεται για τους άνω των 52 ετών την εκ μέρους του ενδιαφερομένου καταβολή εισφορών επί δεκαπέντε έτη σε σύστημα συντάξεων γήρατος ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών.

Moitinho de Almeida Gulmann Edward

Puissochet Wathelet

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Φεβρουαρίου 1997.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

J. C. Moitinho de Almeida